

POSTANOWIENIE

Dnia 28 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Kowalski

w sprawie z powództwa D. M.
przeciwko Skarbowi Państwa-Zakładowi Karnemu w Goleniowie,
Zakładowi Karnemu w Wierzchowie i Aresztowi Śledczemu w Szczecinie
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym 28 lutego 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek wystąpienia przez Sąd Okręgowy w Szczecinie
postanowieniem z 9 stycznia 2023 r., sygn. akt I C 173/23,
o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu,

**odmawia przekazania sprawy do rozpoznania innemu sądowi
równorzędnemu.**

UZASADNIENIE

Rozpoznając sprawę z powództwa D. M. przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w Goleniowie, Zakładowi Karnemu w Wierzchowie, Aresztowi Śledczemu w Szczecinie o zapłatę Sąd Okręgowy w Szczecinie postanowieniem z 9 stycznia 2023 r. zwrócił się do Sądu Najwyższego na podstawie art. 44¹ k.p.c. o przekazanie sprawy innemu sądowi równorzędnemu.

W uzasadnieniu wskazano, że pozwanymi w sprawie są m.in. jednostki organizacyjne Skarbu Państwa - Zakład Kamy w Goleniowie i Areszt Śledczy w Szczecinie, które niewątpliwie stanowią część wymiaru sprawiedliwości. Nad jednostkami tymi nadzór penitencjarny sprawuje Sąd Okręgowy w Szczecinie.

Sąd Okręgowy, aprobuując stanowisko powoda w tej kwestii, zauważył, że wyznaczenie innego sądu do rozpoznania sprawy, spoza obszaru właściwości Zakładu Karnego w Goleniowie i Aresztu Śledczego w Szczecinie zapewni w oczach opinii publicznej pełne odczucie bezstronności.

W ocenie Sądu rozpoznanie sprawy przez sąd, którego właściwość wynika z ustawy sprzeciwia się dobru wymiaru sprawiedliwości, właśnie z uwagi na społeczne postrzeganie sądu jako organu bezstronnego. Okoliczność, że orzekać w sprawie ma Sąd, który sprawuje nadzór penitencjarny nad pozwanymi jednostkami Skarbu Państwa może bowiem w odbiorze społecznym stwarzać odczucie, iż sprawa nie została rozpoznana obiektywnie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469 ze zm., dalej jako: „ustawa nowelizująca”) dodała, z dniem 7 listopada 2019 r., art. 44¹ k.p.c., przewidujący, że Sąd Najwyższy może przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu z sądem występującym, jeżeli wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości, w szczególności względ na społeczne postrzeganie sądu jako organu bezstronnego (§ 1); o przekazanie sprawy może wystąpić sąd właściwy (§ 2).

Wymaga podkreślenia, że kwestia właściwości sądu ma charakter konstytucyjny (zob. art. 45 Konstytucji RP - zapewniający i kształtujący prawo do sądu właściwego), a instytucja uregulowana w art. 44¹ k.p.c. stanowi wyjątek od kodeksowej zasady rozpoznawania sprawy przez sąd miejscowo właściwy. W konsekwencji art. 44¹ k.p.c. powinien być interpretowany w sposób ścisły.

Wprowadzony przepis reguluje instytucję dotychczas nieznaną w postępowaniu cywilnym, lecz celem i funkcją odpowiada on przepisowi art. 37 k.p.k. (będącemu w świetle uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej wzorem dla wprowadzonej regulacji). Stosownie do art. 37 k.p.k., Sąd Najwyższy może z inicjatywy właściwego sądu przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli wymaga tego dobro sprawiedliwości.

Dokonując wykładni przepisu art. 37 k.p.k. w orzecznictwie Sądu Najwyższego w Izbie Karnej przyjęto, że przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu na tej podstawie, jako odstępstwo od obowiązku rozpoznania sprawy przez sąd właściwy miejscowo, jest możliwe tylko w zupełnie wyjątkowych przypadkach, w których silne względy związane z dobrem wymiaru sprawiedliwości przemawiają za taką decyzją; chodzi o sytuacje, które mogą wywierać realny wpływ na swobodę orzekania lub stwarzać przekonanie (choćby mylne) o braku warunków do rozpoznania w danym sądzie sprawy w sposób obiektywny (zob. m.in. postanowienia SN: z 13 lipca 1995 r., III KO 34/95, OSNKW 1995, nr 9-10, poz. 68; z 10 grudnia 1999 r., III KO 98/99; z 21 października 2008 r., IV KO 116/08, OSNwSK 2008, nr 1, poz. 2077).

Podobnie, na tle wykładni art. 44¹ k.p.c., w orzecznictwie Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, przyjmuje się, że do przekazania sprawy do innego sądu może dojść jedynie w razie powstania okoliczności faktycznych odnoszących się do przedmiotowych lub podmiotowych cech konkretnej sprawy, świadczących jednoznacznie o tym, że rozpoznanie sprawy przez sąd właściwy miejscowo i rzeczowo według przepisów k.p.c. byłoby niezgodne z interesem publicznym i sprzeciwiałoby się dobru wymiaru sprawiedliwości, albowiem godziłoby w społeczny odbiór sądu jako bezstronnego. Okoliczności wynikające z przesłanki dobra wymiaru sprawiedliwości muszą być przy tym realne i stwarzać rzeczywiste zagrożenie dla prawidłowości funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości (zob. np. postanowienia SN: z 7 maja 2020 r., V CO 1/20; z 5 marca 2020 r., IV CO 44/20; z 29 listopada 2022 r., III CO 1097/22; z 13 lutego 2023 r., III CO 63/23).

Z uzasadnienia postanowienia Sądu Okręgowego w Szczecinie nie wynika, aby istniały obiektywne podstawy wskazujące na potrzebę zastosowania art. 44¹ § 1 k.p.c. i przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu. Nie stanowi ich powołanie się jedynie na okoliczność o charakterze techniczno-organizacyjnym, że orzekać w sprawie ma sąd, który sprawuje nadzór penitencjarny nad pozwanymi jednostkami Skarbu Państwa. Powyższe nie może być uznane za czynnik, który mógłby wywierać realny wpływ na swobodę orzekania lub stwarzać przekonanie (choćby mylne) o braku warunków do rozpoznania w danym sądzie sprawy w sposób obiektywny.

Z tych względów, na podstawie art. 44¹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.